Şirk ve riya birlikteliği

Sivas'tan Necati Avcı: "Ümmetim hakkında en çok korktuğum şey, Allah'a ortak koşmalarıdır. Ben, güneşe, aya ve puta tapacaklarını söylemiyorum. Fakat, Allah rızası dışında yapılan amelleri ve gizli arzuları kast ediyorum"1 hadisinin izahını yapar mısınız?"

Peygamber Efendimiz (asm) riyaya, farkında olunmayan bir şirk olarak dikkat çekiyor. Anlaşılıyor ki, riya ve gösteriş şirkten başka bir şey değildir.

Şirk, Allah'a ortak koşmak, Allah'a eş koşmak, Allah'ın iki ve daha fazla olduğunu iddia etmektir ve böyle bir iddia büyük günahların başıdır. Cenâb-ı Hak: "Allah, kendisine ortak koşulmasını asla affetmez. Bundan başka günahları ise, dilediği kimse için bağışlar. Allah'a ortak koşana gelince, artık o haktan pek uzak bir sapıklıkla sapmış gitmiştir"2 buyuruyor.

Bu hadis-i şeriften anlaşılıyor ki, bilinen açık şirkten başka bir de gizli şirk vardır ve Peygamber Efendimiz (asm) ümmetinin açık şirke düşeceğinden değil, gizli şirke düşeceğinden endişe duyuyor. (Demek oluyor ki, Peygamber Efendimiz (asm) ümmetinin açık şirke düşmeyeceğinden emin bulunmaktadır.)

Şu halde şirk iki türlüdür: 1- Açık şirk. 2-Gizli şirk.

1- Açık şirk: Doğrudan Allah'a eş koşmak, Allah'ı bildiği halde Allah'tan başka şeylere tapmaktır. Meselâ güneşe, aya ve puta tapmak şirktir.

2- Gizli şirk ise, riya gibi, gösteriş gibi, desinler için amel yapmak gibi, amel ve davranışlarımızda yüzümüzü Allah'tan başkasına çevirmek, Allah'ın rızası olmayan bir işte Allah'tan başkasından lütuf ve takdir beklemek, âmel ve davranışlarımızda Allah'ın rızasını gözetmemek ve önemsememek, bunun yerine başkalarının rızasını benimsemek olarak tanımlanabilir. Ki, Peygamber Efendimizin (asm) ümmetinin düşeceğinden endişe buyurduğu âmel budur. Burada, kişi farkında olmadan ameli için çıkış noktası olarak Allah'tan başka birisinin nazarını ve aferinini esas almış

olmaktadır.

Riyanın mahşerdeki görüntüsü hakkında Resûlullah (asm) Efendimiz şöyle buyurdular: "Kıyamet günü aleyhinde ilk önce hüküm verilecek olanlar şunlardır: Adam şehid olmuş olarak biliniyor. Huzura getirilir. Allah ona nimetlerini hatırlatır. O da ulaştığı nimetleri tanır ve kabul eder. Allah ona: 'Bu nimetlere karşı ne âmel işledin?' diye sorar. Kul: 'Senin yolunda cihad ettim. Nihâyet şehid edildim' der. Allah (cc): 'Yalan söyledin! Bilâkis sen cesâretlidir, kahramandır denilmek için savaştın ve nitekim hakkında da öyle söylenmiştir' buyurur. Sonra emir verilir de bu kimse cehenneme atılır.

Diğer bir adam daha getirilir ki, ilim öğrenmiş, öğrendiğini başkasına öğretmiş ve Kur'ân okumuştur. Allah ona nimetlerini hatırlatır. Bu da nimetleri tanır ve itiraf eder. Sonra Allah: 'Bu nimetlere karşı ne âmel işledin?' der.

O da: 'Senin rızân için ilim öğrendim. Başkalarına ilim öğrettim. Kur'ân okudum' der.

Allah: 'Yalan söyledin! Sen âlim denilmek için ilim öğrendin. Ne güzel okuyor desinler diye Kur'ân okudun! Gerçekten sana bunlar da söylendi' buyurur. Emir verilir ve adam cehenneme atılır.

Bir başkası daha getirilir. Allah'ın kendisine bol nimetler verdiği ve her çeşit maldan bolca ihsan ettiği bu adama Allah nimetlerini hatırlatır. O da bu nimetleri hatırlar ve itiraf eder. Cenâb-ı Allah: 'Ne amel işledin?' buyurur. Adam: 'Senin verilmesini istediğin tüm yerlere Senin rızan için verdim yâ Rabbi' der.

Allah (cc): 'Yalan söyledin. Bilâkis sen cömert bir kimsedir desinler diye verdin. Nitekim senin için bu da söylenmiştir' buyurur. Sonra emir verilir, adam cehenneme atılır. Sonra Resûlullah (asm) Ebû Hüreyre'nin dizine vurup: 'Ey Ebû Hüreyre! Bu üç kimse, Kıyamet günü, cehennemin, aleyhlerinde kabaracağı Allah'ın ilk üç mahlûkudur!' buyurdu.3

Dipnotlar:
1- C. Sağir, No: 1248.
2- Nisâ Sûresi: 116.
3- Müslim, İmâret 152, (1905); Tirmizi, Zühd 48, (2383); Nesâi, Cihâd 22, (6, 23, 24).